1946-2006

60 JAAR HUMANISTISCH VERBOND

60 JAAR

zelf denken samen leven

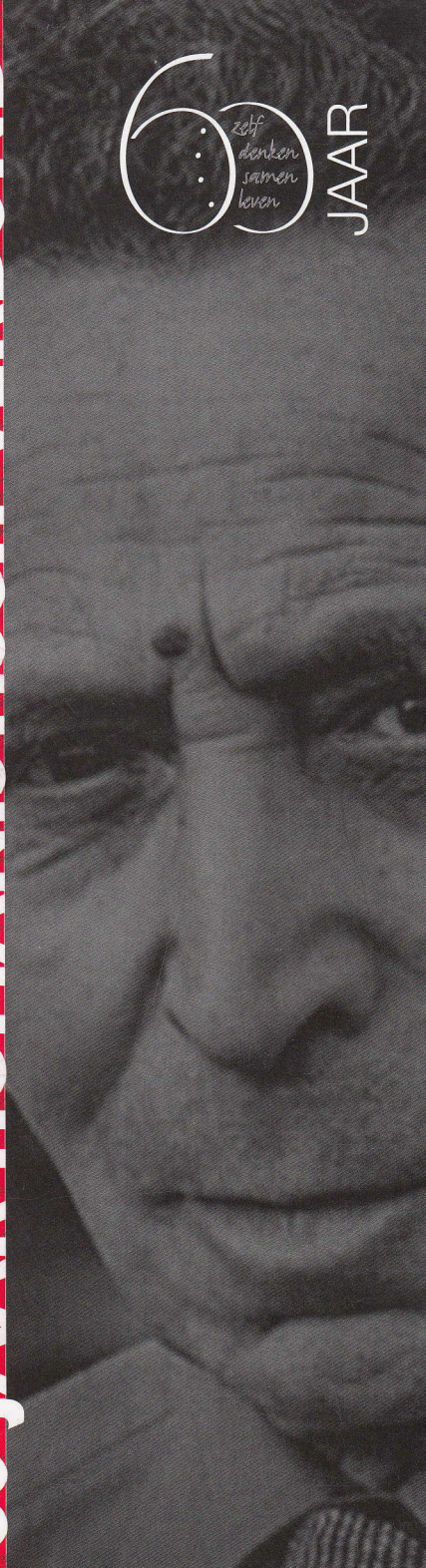

INHOUD

pagina 1	**oprichtingsrede van Jaap van Praag uit 1946 blz 1**
pagina 2	**originele tekst in een moderne uitgetypte versie 2006 deel 1**
pagina 3	**oprichtingsrede van Jaap van Praag uit 1946 blz 2**
pagina 4-5	**originele tekst in een moderne uitgetypte versie 2006 deel 2**
pagina 6-8	**brief van Rein Zunderdorp aan Jaap van Praag**

Rede opr. congres A'dam
J van Praag

Een Humanistisch Verbond

4 Voor een humanistisch verbond is in deze tijd een grote taak weggelegd: groot in omvang en groot van betekenis.
Wat het eerste betreft: Het is duidelijk dat het humanisme zich in deze tijd zal moeten organiseren om ten volle aan zijn opdracht te kunnen beantwoorden. Die opdracht is in de eerste plaats de verheffing van de grote onkerkelijke massa tot het peil van een geestelijk doordachte en zedelijk verantwoorde levensbeschouwing. Het valt immers niet te ontkennen dat het merendeel der onkerkelijken in een geestelijk nihilisme heeft geleefd, waaraan het feit niets veranderde dat een kern van ongodsdienstigen voor zichzelf een doordachte en verantwoorde levensbeschouwing had opgebouwd. Daarom zal een humanistisch verbond voor alles moeten bevorderen dat leden en geestverwanten zich bezinnen op de grondwaarden waaruit zij leven en op de zin van hun bestaan. Wil dat echter geen slag in de lucht zijn, dan vraagt het de aanvulling van een breed opgezette maatschappelijke werkzaamheid. Want een humanisme, dat zich geen rekenschap geeft van de omstandigheden waaronder de mensen leven, kan slechts ontaarden in wereldvreemd idealisme en doelloze mooipraterij.
Toch is hiermee nog niet de volledige betekenis van een humanistisch verbond aangegeven. In dit tijdsgewricht list de noodzaak om het humanisme tegen ongemotiveerde aanvallen en nog meer tegen gedachteloze miskenning te verdedigen al zeer voor de hand. Maar juist daarom is ernstige bezinning op de grondslagen, tradities en consequenties van het humanisme dringende eis. Trouwend de humanist zelf voelt de behoefte daartoe, afgezien van alle verdediging, en hiertoe kan een humanistisch verbond een bezielend centrum zijn.

5 Het zal echter wel duidelijk wezen, dat er binnen de humanistische levensbeschouwing, evenals dat bij het Christendom b.v. het geval is, verschillende denkwijzen voorkomen. Juist de humanist heeft minder dan wie ook behoefte zijn overtuiging vast te leggen in een onveranderlijke leerstelling, die door elkeen onvoorwaardelijk aanvaard moet worden. Er
a zijn humanisten die uitgaan van de idee van het ware, goede en mooie, die weliswaar slechts in de mens leeft, maar toch niet van zijn individuele willekeur afhankelijk is. Men zou se "ideabistische" humanisten kunnen noemen. Dan zijn er de humanisten die vooral gegrepen zijn door het beseb der kosmische eenheid, waarvan de mens een bijzonder deel uitmaakt. Eerbiedvoor het zijnswonder kenmerkt hun levenshouding; men zou ze "kosmische" humanisten kunnen noemen. Anderen zien de mens in de eerste plaats alc een scheppend wezen, in staat en geroepen om theoretische en artistieke waarden voort te brengen. Het zijn de mensen der wetenschap en de kunstenaars, die men wellicht het beste als "culturele" humanisten kan aanduid
Weer anderen onderscheiden zich van alle godsdienstigen, doordat ze strevd naar een zuiver rationele wereldbeschouwing, die alle vragen van leven zijn wetenschappelijk doorlicht. Men noemt hen gewoonlijk "positivisten" En tenslotte zijn er humanisten, die gekenmerkt zijn door hun systematie twijfel: ze erkennen geen onaanvechtbare zekerheden, waar het de laatste vragen der levensbeschouwing betreft, en kunnen niet anders dan het ware, en goede naar beste krachten verwerkelijken.

6. Zij allen hebben echter gemeen, dat ze de behoefte gevoelen zich een wereldbeschouwing op te bouwen, die de toets der rede kan doorstaan en waarvan de eerbied voor de mens als geestelijk en zedelijk wezen de grondslag vormt. In dat opzicht zijn ze humanisten, hoe ook hun verdere inzichten mogen zijn. En voorzover ze dat zijn behoren ze thuis in een humanistisch verbond, dat dan ook toegankelijk behoort te wezen voor humanisten alle politieke gezindten. Het humanisme immers, zoals het hier beschouwd wordt, vertegenwoordigt een algemenere waarde dan de politieke, die aan de levensbeschouwing zijn diepste zin ontleent. Wie eenmaal gegrepen door de eerbied voor de mens als scheppend wezen, zal in een politiek stel, hoe belangrijk ook, toch niet anders kunnen zien dan een middel tot verwezenlijking van menselijkheid in de hoogste zin.

EEN HUMANISTISCH VERBOND

Voor een humanistisch verbond is in deze tijd een grote taak weggelegd: groot in omvang en groot in betekenis.

Wat het eerste betreft: het is duidelijk dat het humanisme zich in deze tijd zal moeten organiseren om ten volle aan zijn opdracht te kunnen beantwoorden. Die opdracht is in de eerste plaats de verheffing van de grote onkerkelijke massa tot het peil van een geestelijk doordachte en zedelijk verantwoorde levensbeschouwing. Het valt immers niet te ontkennen dat het merendeel der onkerkelijken in een geestelijk nihilisme heeft geleefd, waaraan het feit niets veranderde dat een kern van ongodsdienstigen voor zichzelf een doordachte en verantwoorde levensbeschouwing had opgebouwd. Daarom zal een humanistisch verbond voor alles moeten bevorderen dat leden en geestverwanten zich bezinnen op de grondwaarden waaruit zij leven en op de zin van hun bestaan. Wil dat echter geen slag in de lucht zijn, dan vraagt het de aanvulling van een breed opgezette maatschappelijke werkzaamheid. Want een humanisme, dat zich geen rekenschap geeft van de omstandigheden waaronder de mensen leven, kan slechts ontaarden in wereldvreemd idealisme en doelloze mooipraterij.
Toch is hiermee nog niet de volledige betekenis van een humanistisch verbond aangegeven. In dit tijdsgewricht ligt de noodzaak om het humanisme tegen ongemotiveerde aanvallen en nog meer tegen gedachteloze miskenning te verdedigen al zeer voor de hand, maar juist daarom is ernstige bezinning op de grondslagen, tradities en consequenties van het humanisme dringende eis. Trouwens de humanist zelf voelt de behoefte daartoe, afgezien van alle verdediging, en hiertoe kan een humanistisch verbond een bezielend centrum zijn.

Het zal echter wel duidelijk wezen, dat er binnen de humanistische levensbeschouwing, evenals bij het Christendom b.v. het geval is, verschillende denkwijzen voorkomen. Juist de humanist heeft minder dan wie ook behoefte zijn overtuiging vast te leggen in een onveranderlijke leerstelling, die door elkeen onvoorwaardelijk aanvaard moet worden. Er zijn humanisten die uitgaan van de idee van het ware, goede en mooie, die weliswaar slechts in de mens leeft, maar toch niet van zijn individuele willekeur afhankelijk is. Men zou ze "idealistische" humanisten kunnen noemen. Dan zijn er de humanisten die vooral gegrepen zijn door het besef der kosmische eenheid, waarvan de mens een bijzonder deel uitmaakt. Eerbied voor het zijnswonder kenmerkt hun levenshouding; men zou ze "kosmische" humanisten kunnen noemen. Anderen zien de mens in de eerste plaats als een scheppend wezen, in staat en geroepen om theoretische en artistieke waarden voort te brengen. Het zijn de mensen der wetenschap en de kunstenaars, die men wellicht het beste als "culturele" humanisten kan

Maar alweer: dit alles zou slechts tot niets verbindende mooipraterij zijn indien het ons niet voerde tot een volledige erkenning der persoonlijke vrijheid, der sociale gerechtigheid en der cultuurele verantwoordelijkheid. Het humanisme heeft dan ook aan de politiek zijn eisen te stellen, even goed als het tot vergaande persoonlijke consequenties in dit opzicht leidt.

7 De hier geschetste taak van een humanistisch verbond vergt de toepassing van middelen die daaraan beantwoorden. Door de commissie van initiatief zijn deze middelen nader omschreven. Daartoe behoren natuurlijk ook de noodzakelijke polemiek met andersdenkenden in woord en geschrift, het uitgeven van tijdschriften en brochures en het verzorgen van radio-uitzendingen. Daarnaast komt het organiseren van bezinningsbijeenkomsten ter verdieping van de humanistische levens- en wereldbeschouwing, en het houden van bijeenkomsten en studieconferenties tot geestelijke vorming, alsmede cursussen, in het bizonder voor jongeren. Van veel gewicht zal het zijn, wanneer de financien het mogelijk maken, functionarissen aan te stellen om geestelijk leiding te geven aan de afdelingen en desgewenst de leden persoonlijk van advies en voorlichting te dienen. Een maatschappelijk e werker of werkster zou hem of haar in zijn taak bij moeten staan. Het spreekt vanzelf dat het maatschappelijk werk bij dit alles een belangrijke plaats zal innemen. Immers een humanistisch verbond als ons hier voor ogen zweeft, is niet een soort intellectuele club, maar een brede levensgemeenschap, die zich juist in de allereerste plaats te richten heeft tot de massa der onkerkelijken. Maar dan zijn organen voor maatschappelijk werk en practische hulpverlening, alsmede adviesbureaux, in het bijzonder op huishoudelijk, opvoedkundig en sexueel gebied, ook van groot gewicht.

Vervolgens valt te denken aan excursies en allerlei vormende ontspanning, toneel, muziek, dans, film, reizen en trekken, en het in stand houden van geschikte centra daartoe. En zo zou men door kunnen gaan met het opsomme van werk, dat voor de ontwikkeling en vorming van het onkerkelijk volksdeel dienstig is. Maar het bovenstaande geeft reeds een duidelijk beeld van de bedoelingen.

8 Het is wel duidelijk, dat voor vele dezer werkzaamheden aansluiting gezocht dient te worden bij verwante organisaties, waarbij men kan denken aan de kring van het vroegere Instituut voor Arbeiders-Ontwikkeling, het Nut, De Volksuniversiteiten, Kunst- en Cultuurkringen, AJC. Zeker dient ook overwogen te worden in hoeverre samenwerking of zelfs samensmelting met bestaande organisaties mogelijk is. Men denke bv. aan de Vrijdenkersvereniging "De Dageraad". Met de "Stichting voor Maatschappelijk Werk op Humanistische Grondslag" zijn trouwens reeds ernstige besprekingen gevoerd. In het algemeen mag de oprichting van een humanistisch verbond zeker geen onnodige scheidingen veroorzaken of bestaande verschillen toe spitsen. Ook ten aanzien van de godsdienst dienst scherp onderscheiden te worden tussen de principiele tegenstelling tussen beide levensbeschouwingen en de mogelijke samenwerking die er tussen humanisten en ernstige godsdienstigen desondanks kan bestaan. Het eerste is een kwestie van waarheid, waarbij geen compromis mogelijk is; het tweede is een kwestie van menselijke verbondenheid en echt humanistische verdraagzaamheid.

9 Ziehier in enkele grote lijnen de practische kant van een humanistisch verbond in deze tijd. De meer principiele vragen bleven hierbij buiten beschouwing, zoals de belangrijke vraag van de huchelijke positie van de mens in de wereld, waarbij het humanisme afstand zal hebben te doen van alle voorkarige optimisme. En ook op organisatorisch gebied zou nog veel te zeggen zijn, maar wat reeds gezegd is voldoet om een algemeen beeld te geven van de bedoelingen. De oprichting van een dergelijk verbond voegt weer een organisatie toe aan de reeds bestaande, maar een die te voorzien heeft in een ernstige leemte in ons geestelijk en cultureel leven. Daarom zouden we tekort schieten indien we de verantwoordelijkheid ervoor niet aanvaardden.

op dit historische moment.

aanduiden. Weer anderen onderscheiden zich van alle godsdienstigen, doordat ze streven naar een zuiver rationele wereldbeschouwing, die alle vragen van leven en zijn wetenschappelijk doorlicht. Men noemt hen gewoonlijk "positivisten". En tenslotte zijn er humanisten, die gekenmerkt zijn door systematische twijfel: ze erkennen geen onaanvechtbare zekerheden, waar het de laatste vragen der levensbeschouwing betreft, en kunnen niet anders dan het ware en goede naar beste krachten verwerkelijken. Zij allen hebben echter gemeen, dat ze de behoefte gevoelen zich een wereldbeschouwing op te bouwen, die de toets der rede kan doorstaan en waarvan de eerbied voor de mens als geestelijk en zedelijk wezen de grondslag vormt. In dat opzicht zijn ze humanisten, hoe ook hun verdere inzichten mogen zijn. En voorzover ze dat zijn behoren ze thuis in een humanistisch verbond, dat dan ook toegankelijk behoort te wezen voor humanisten van alle politieke gezindten. Het humanisme immers, zoals het hier beschouwd wordt, vertegenwoordigt een algemenere waarde dan de politieke, die pas aan de levensbeschouwing zijn diepste zin ontleent. Wie eenmaal gegrepen is door de eerbied voor de mens als scheppend wezen, zal in een politiek stelsel, hoe belangrijk ook, toch niets anders kunnen zien dan een middel ter verwezenlijking van menselijkheid in de hoogste zin.

Maar alweer: dit alles zou slechts tot niets verbindende mooipraterij zijn indien het ons niet voerde tot een volledige erkenning der persoonlijke vrijheid, der sociale gerechtigheid en der culturele verantwoordelijkheid. Het humanisme heeft dan ook aan de politiek zijn eisen te stellen, evengoed als het tot vergaande persoonlijke consequenties in dit opzicht leidt. De hier geschetste taak van een humanistisch verbond vergt de toepassing van middelen die daaraan beantwoorden. Door de commissie van initiatief zijn deze middelen nader omschreven. Daartoe behoren natuurlijk ook de noodzakelijke polemiek met andersdenkenden in woord en geschrift, het uitgeven van tijdschriften en brochures en het verzorgen van radio-uitzendingen. Daarnaast komt het organiseren van bezinningsbijeenkomsten ter verdieping van de humanistische levens- en wereldbeschouwing en het houden van bijeenkomsten en studieconferenties tot geestelijke vorming, alsmede cursussen, in het bijzonder voor jongeren. Van veel gewicht zal het zijn, wanneer de financiën het mogelijk maken, functionarissen aan te stellen om geestelijk leiding te geven aan de afdelingen en desgewenst de leden persoonlijk van advies en voorlichting te dienen. Een maatschappelijk werker of werkster zou hem of haar in zijn taak bij moeten staan. Het spreekt vanzelf dat het maatschappelijk werk bij dit alles een belangrijke plaats zal innemen. Immers een humanistisch verbond als ons hier voor ogen zweeft, is niet een soort intellectuelenclub, maar een brede levensgemeenschap, die zich juist in de allereerste plaats te richten heeft tot de massa der onkerkelijken. Maar dan zijn organen voor maatschappelijk werk en practische hulpverlening, alsmede adviesbureaux, in het bijzonder op huishoudelijk, opvoedkundig en sexueel gebied, ook van groot

gewicht. Vervolgens valt te denken aan excursies en allerlei vormende ontspanning, toneel, muziek, dans, film, reizen en trekken, en het in stand houden van geschikte centra daartoe. En zo zou men door kunnen gaan met het opsommen van werk, dat voor de ontwikkeling en vorming van het onkerkelijk volksdeel dienstig is. Maar het bovenstaande geeft reeds een duidelijk beeld van de bedoelingen.

Het is wel duidelijk, dat voor vele dezer werkzaamheden aansluiting gezocht dient te worden bij verwante organisaties, waarbij men kan denken aan de kring van het vroegere Instituut voor Arbeidersontwikkelingen, het Nut, de Volksuniversiteiten, Kunst- en Cultuurkringen, AJC. Zeker dient ook overwogen te worden in hoeverre samenwerking of zelfs samensmelting met bestaande organisaties mogelijk is. Men denke bv aan de Vrijdenkersvereniging "De Dageraad". Met de "Stichting voor Maatschappelijk Werk op Humanistische Grondslag" zijn trouwens reeds ernstige besprekingen gevoerd. In het algemeen mag de oprichting van een humanistisch verbond zeker geen onnodige scheidingen veroorzaken of bestaande verschillen toespitsen. Ook ten aanzien van de godsdienst dient scherp onderscheiden te worden tussen de principiële tegenstelling tussen beide levensbeschouwingen en de mogelijke samenwerking die er tussen humanisten en ernstige godsdienstigen desondanks kan bestaan. Het eerste is een kwestie van waarheid, waarbij geen compromis mogelijk is; het tweede is een kwestie van menselijke verbondenheid en echt humanistische verdraagzaamheid. Ziehier in enkele grote lijnen de practische kant van een humanistisch verbond in deze tijd. De meer principiële vragen bleven hierbij buiten beschouwing, zoals de belangrijke vraag van de hachelijk positie van de mens in de wereld, waarbij het humanisme afstand zal hebben te doen van alle voorbarig optimisme. En ook op organisatorisch gebied zou nog veel te zeggen zijn, maar wat reeds gezegd is voldoet om een algemeen beeld te geven van de bedoelingen. De oprichting van een dergelijk verbond voegt weer een organisatie toe aan de reeds bestaande, maar één die te voorzien heeft in een ernstige leemte in ons geestelijke en culturele leven. Daarom zouden we tekort schieten indien we op dit historische moment de verantwoordelijkheid ervoor niet aanvaardden.

Geachte heer Van Praag,
Beste Jaap,

Een humanistisch verbond werd al snel het Humanistisch Verbond. Het was 1946 en we liepen nog tussen de puinhopen van de Tweede Wereldoorlog. Ik, in de kinderwagen, wist niet wat me overkwam. Het beeld van de mens als scheppend wezen waarnaar jij verwijst had meer dan ooit concurrentie van het beeld van de mens als vernietigend wezen. Het valt me trouwens op dat jij in je pleidooi voor een humanistisch verbond in 1946 niet verwijst naar die oorlog. De blik was toekomstgericht. Waarschijnlijk was de aanwezigheid van de oorlog en zijn gevolgen toen zo duidelijk dat een expliciete verwijzing ernaar als reden voor de oprichting van het verbond als overbodig werd beschouwd. De verheffing van "de grote onkerkelijke massa" uit het "geestelijk nihilisme" waarin zij leefden noem je als voornaamste taak. Het is een missie die wij nu, zestig jaar later, niet meer zo formuleren. Zeker, er zijn nog veel meer onkerkelijken dan in 1946. De helft van de bevolking is inmiddels onkerkelijk en het aantal actief belijdende christenen is een fractie van dat in de jaren vijftig. Maar ik zou de buitenkerkelijken niet met het woord 'massa' willen typeren. Individuen zijn het, heel veel individuen. Gemiddeld veel beter opgeleid dan ooit en welvarender. Nihilisme herken ik nog wel. Misschien in een andere vorm dan bij slecht opgeleide arbeiders vlak na de oorlog. De toegenomen welvaart heeft veel mensen de kans gegeven via groeiende persoonlijke vrijheid en onafhankelijkheid de eigen belangen centraal te stellen. En vanuit een egoïstische en hedonistische houding een asociaal gedragspatroon te ontwikkelen, de nieuwe hufterigheid wordt dat wel genoemd. Het Humanistisch Verbond (HV) en andere humanistische organisaties spreken mensen daarop aan en trachten tegenwicht te bieden.

Hierbij geven we ook invulling aan jouw aanbeveling om naast de tegenstellingen die wij hebben met godsdiensten ook samenwerking te zoeken. Het feit dat na de optimistische jaren negentig een mondiale terugslag kwam in de vorm van economische recessie en terroristische aanslagen, plaatste het nadenken over waarden en normen weer centraal op de agenda. Hoewel sommigen de politiek hierbij van opportunisme verdachten, was dit ook een kans voor het HV om zich in het oplaaiende morele debat te manifesteren. De dubbele relatie met de kerken en instituties van andere geloofsrichtingen wordt daarmee opnieuw duidelijk. Aan de ene kant zien we hen steeds meer als bondgenoten als het gaat om wederzijds respect, medemenselijkheid, solidariteit en de bereidheid het eigen gedrag te verantwoorden. Aan de andere kant blijven er verschillen van mening over morele kwesties die de autonomie van zelfverantwoordelijke mensen raken, zoals bij abortus, euthanasie, seksuele vrijheid, positie van vrouwen e.d. In deze kwesties is overigens steeds meer differentiatie tussen en binnen godsdiensten te bespeuren. De aanwezigheid van veel islamitische immigranten heeft een aantal van deze morele discussies actueler en ook

scherper gemaakt. Onze relatie met geloofsgemeenschappen is in 2006 dan ook danig gecompliceerd geraakt. De geleidelijke en vrijwel voltooide secularisering van de samenleving ondervindt een nieuwe uitdaging, waarbij wel vermeld moet worden dat er tussen en binnen de islamitische stromingen zeker zoveel verschillen bestaan als bij christelijke.

Die pluriformiteit is natuurlijk ook bij humanisten te zien. Jij onderscheidde bij de oprichting zo al vijf verschillende typen. Die zijn er nog steeds en de differentiatie zet zich verder door. Ook de politieke pluriformiteit die je voorstond heeft de vele maatschappelijke debatten binnen het HV overleefd. Jij stelde al dat het humanisme eisen heeft te stellen aan de politiek. De levensbeschouwing vertegenwoordigt een algemenere waarde dan de politiek, die je primair ziet als uitvoerder, als een middel om de doelen te realiseren. De scheiding tussen expliciete levensbeschouwing en politiek binnen de partijen heeft zich vanaf 1946 steeds verder doorgezet. Politieke partijen zijn nu veel meer aannemers van maatschappelijke opdrachten die door burgers en hun organisaties worden geformuleerd. Het zijn politieke ondernemingen geworden die scherp de ontwikkelingen op de kiezersmarkt volgen. Levensbeschouwelijke diepgang als grondslag is grotendeels uit de politiek verdwenen. De periodieke oproep vanuit de politiek tot herstel van waarden en normen maakt dan ook weinig indruk. Wel is er een duidelijke maatschappelijke behoefte aan morele verdieping en debat. En wij laten dat niet over aan godsdienstige organisaties. Wij pakken die uitdaging nu zestig jaar later, onder andere omstandigheden, opnieuw met gevoel voor urgentie op.

Jouw krachtige pleidooi voor een humanistische beweging met een "breed opgezette maatschappelijke werkzaamheid" is wel zeer uitbundig opgevolgd. Jij wees er terecht op dat het humanisme zich rekenschap moet geven van de omstandigheden waaronder mensen leven om wereldvreemd idealisme te vermijden. Het aantal praktisch gerichte organisaties groeide zo door dat we elkaar bijna uit het oog verloren. Daarom werd vijf jaar geleden de Humanistische Alliantie opgericht die inmiddels zo'n 48 lidorganisaties telt. Zij zijn actief op vele terreinen: levensbeschouwing, maatschappelijke ondersteuning, geestelijke verzorging, ouderenzorg, kennis, media, internationale ontwikkeling, sportbeoefening en cultuur. Vaak zijn zij in hun vakgebied baanbrekend bezig en ontvangen daarvoor ook maatschappelijke erkenning. Enkele wat grotere en bekende organisaties zijn Humanitas, Hivos, de Universiteit voor Humanistiek en de omroep Human. Maar ook de vele andere organisaties timmeren hard aan de weg. Je zou trots op ze zijn. En zij ook op jou trouwens, want de regelmatige uitreiking van de Van Praag-prijs is een bindend hoogtepunt in de humanistische beweging.
Als ik dit zo beschrijf lijkt het allemaal toch wel de goede kant op te gaan. Maar ik realiseer me dat evenals in jouw artikel ook hier enkele "meer principiële vragen" buiten beschouwing blijven. In het bijzonder wat jij noemde de "hachelijke positie

van de mens in de wereld". Hoewel de Tweede Wereldoorlog al weer ver achter ons ligt en de gevreesde Derde nooit is gekomen, zijn er wellicht meer mensen dan ooit in de wereld waarvan de positie hachelijk genoemd kan worden. Jij stelde al dat het "humanisme afstand zal hebben te doen van alle voorbarig optimisme". Ik moet bekennen dat dit een goede raad is die wij niet strikt hebben gevolgd. Wij hebben een euforische periode gehad waarin we vaststelden dat de welvaart spectaculair groeide, het opleidingsniveau van jouw "massa" enorm steeg, de secularisering van de samenleving onverbiddelijk doorzette, ook al door de massale desertie uit de kerken in de jaren zestig en zeventig. Er kwam een humane abortuswetgeving in Nederland en de begeleiding van het levenseinde werd gehumaniseerd, homoseksualiteit werd steeds breder geaccepteerd en de vrouwenemancipatie leek na enkele stevige golven te worden voltooid. Hoogmoed was het en inderdaad voorbarig optimisme. Ik wil niet zeggen dat we terug bij af zijn, maar het is duidelijk dat het allemaal allerminst vanzelf goed gaat. Elke vooruitgang wordt opnieuw uitgedaagd. Moest het humanisme in 1946 volgens jou verdedigd worden tegen "ongemotiveerde aanvallen en (...) gedachteloze miskenning", het is in 2006 niet anders. Als de humanistische omroep, ondanks hoge kwaliteit en groeiend maatschappelijk draagvlak, niet door de omroep-autoriteiten wordt bedreigd, dan is het wel de humanistische geestelijke verzorging waarvan de formatie dreigt te worden beperkt. En de toch al minimale bekostiging van het humanistisch vormingsonderwijs kalft verder af.

Maar fundamenteler is dat egoïsme en hedonisme niet vanzelf verdwijnen in een globaliserende economie, misschien wel integendeel. Wij zien de autonomie van mensen als voorwaarde voor het werkelijk kunnen dragen van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Maar die autonomie leidt niet automatisch tot een volwaardige vorm van sociale verbondenheid. Daarom stellen we als HV autonomie als discussie-thema centraal in dit jubileumjaar. En hoewel er in ons land in die zestig jaar in de kerken veel ten goede is gekeerd kunnen we niet stellen dat godsdiensten zich vanzelf transformeren in zinvolle inspiratiebronnen voor mensen die goed willen leven. Zij worden zelfs in oost en west misbruikt door politiek conservatieve en opportunistische groepen. Zij zetten mensen dan tegen elkaar op en treden de humane waarden daarbij met voeten. Er is dus veel werk aan de winkel en wij zijn niet vanzelfsprekend aan de winnende hand. Maar ik denk dat je het met me eens zou zijn als ik je parafraseer en waarschuw tegen "alle voorbarig pessimisme". Als jij er met je medestanders van het eerste uur in bent geslaagd op de verschroeide aarde van 1946 een of liever het Humanistisch Verbond op te richten, dan zullen wij er in 2006 en verder ook in slagen de humanistische waarden te verdedigen. En zeker, niet door in risicovolle tijden te vervallen in "wereldvreemd idealisme en doelloze mooipraterij" , maar door ons steeds te bezinnen op onze uitgangspunten en hun betekenis in deze tijd en vooral door de handen uit de mouwen te steken en die beginselen in de praktijk te brengen. Humane tijden tegemoet!

COLOFON:

tekst: **Jaap van Praag**
(medeoprichter Humanistisch Verbond)

Rein Zunderdorp
(voorzitter Humanistisch Verbond)

vormgeving: **Wilbert Ulaen**

druk: **De Raat & De Vries**
Amsterdam

afbeelding: **de originele uitgetypte tekst van Jaap van Praag, HV-archief, in bewaring bij Het Utrechts Archief**

met dank aan:
Wouter Kuijlman
Saskia Markx
Pieter de Vrijer
Esther Wit

Dit boekje is speciaal voor de leden en belangstellenden van het Humanistisch Verbond gemaakt ter gelegenheid van het jubileum van het Verbond. De rede die dr. J.P. van Praag uitsprak bij de oprichting van het Humanistisch Verbond lijkt nog even actueel en heeft niets aan kracht ingeboet. Rein Zunderdorp, de voorzitter 60 jaar later, liet zich door deze rede inspireren en schreef een brief aan Jaap van Praag. De erkenning van de persoonlijke vrijheid, de sociale gerechtigheid en de culturele verantwoordelijkheid, spelen na zestig jaar nog steeds een belangrijke rol in het Verbond. Zowel in het theoretische als het praktische humanisme, Jaap van Praag beide even lief.

In dit boekje: gedachten over *de* noodzaak van *een* humanistisch verbond zestig jaar geleden en gedachten over *een* noodzaak van *het* Humanistisch Verbond anno 2006.

Amsterdam, 17 februari 2006

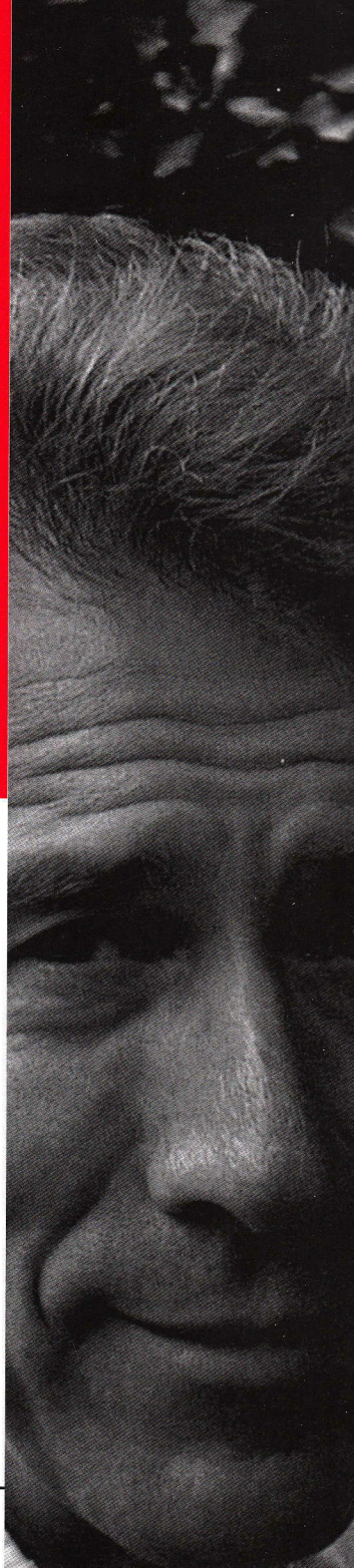

Humanistisch Verbond

Dit is een uitgave van het Humanistisch Verbond 2006